Hoorcolleges

Psychologie | Universiteit Leiden

2026 - 2027

ULPS-571-149 | €16,95

Tentamengericht | Overzichtelijke structuur
Sinds 1994 | Beoordeeld met een 8,2

Slim Academy

www.SlimAcademy.nl

Join de appgroep van jouw studie!

Wat bied de Whatsappgroep?

- Je kan al je vragen stellen over de studie
- Gebruik maken van exclusieve kortingscodes
- Op de hoogte te blijven van belangrijke updates
- Direct contact leggen met andere studenten uit jouw jaar
- Gratis samenvattingen, oefenvragen en meer!



Join de groep in 3 stappen!

Stap 1: scan de QR code
Stap 2: zoek jouw universteit
Stap 3: zoek je studie en join de groep!

Slim Academy

Welkom bij Slim Academy!

Voor je ligt de **hoorcollege samenvatting** van het vak **Inleiding in de Psychologie**, dat je volgt in blok 1 van het eerste jaar van de bachelor Psychologie aan de Universiteit Leiden. In dit vak leer je over veel diverse onderwerpen. Het geeft een inleiding in de belangrijkste stromingen binnen de psychologie, zoals cognitieve psychologie, sociale psychologie en klinische psychologie.

Met Slim Academy willen we jou helpen slimmer te studeren. Dat doen we door de kern van de leerstof helder samen te vatten, complexe onderwerpen te versimpelen en je de juiste hulpmiddelen te geven om actief te oefenen. Voor een optimale voorbereiding op je tentamen raden we je aan gebruik te maken van ons volledige aanbod. Voor dit vak zijn de onderstaande producten beschikbaar.

Product	Inhoud	Content	Versies
Samenvatting Literatuur	De belangrijkste begrippen en theorieën met een heldere uitleg die is voorzien van voorbeelden over alle opgegeven tentamenstof.	Week 1 t/m 7	✓ App ✓ Papier
Samenvatting Hoorcolleges	Een overzicht van de belangrijkste punten die tijdens de hoorcolleges zijn behandeld, zodat je niets mist van de stof die aan bod is gekomen.	Week 1 t/m 7	✓ App ✓ Papier
Oefenvragen	Interactief oefenen in de leeromgeving. Zo kun je nagaan of je de stof volledig beheerst en weet je beter wat je kunt verwachten op het tentamen.	• 7 sets; • 250+ vragen	✓ App
Flashcards	Kaarten die je helpen om definities, schema's en kernbegrippen snel te herhalen, zodat je op een actieve manier leert en de stof sneller en beter onthoudt.	• 7 sets; • 150+ kaarten	✓ App

Contact
Heb je vragen over ons aanbod, de levering van je samenvattingen of iets anders? Neem gerust contact met ons op via **06 81 60 19 60** of stuur een e-mail naar **klantenservice@slimacademy.nl**.



Deze samenvatting is alleen voor persoonlijk gebruik en mag niet worden gekopieerd of verspreid. De tekst is opgesteld naar eigen inzicht van de auteur en bedoeld als ondersteuning bij het studeren. Raadpleeg altijd de originele bronnen.

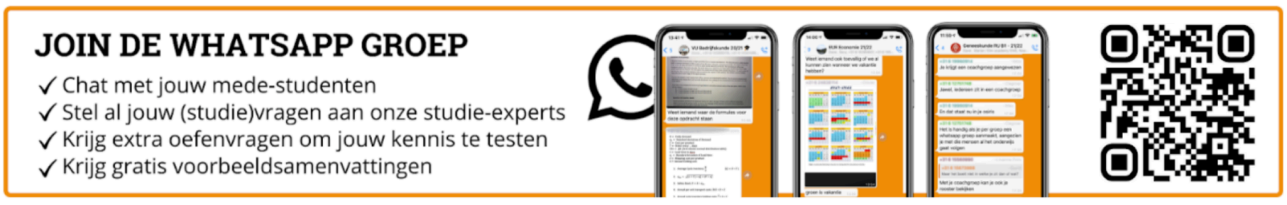
Digitale en papieren updates

Bij Slim Academy ontvang je **iedere week een digitale update van de samenvatting**. Aan het begin van het blok zijn nog niet alle lessen geweest, daarom vullen wij de samenvatting wekelijks aan zodra onze auteurs de nieuwste lesstof hebben gevolgd. Zo blijft de inhoud **actueel, betrouwbaar en van hoge kwaliteit**. Je hoeft dus niet te wachten tot het einde van het blok: elke week komt er een nieuw deel beschikbaar. In het onderstaande overzicht zie je **wanneer welke stof digitaal beschikbaar is**.

Later in het blok bundelen we alle wekelijkse updates tot één overzichtelijke, **papieren samenvatting**. Deze wordt op **29 september 2026** verstuurd en bevat **week 1 t/m 4**. Omdat **week 5 t/m 7** pas later in de lessen wordt behandeld, is dit onderdeel **uitsluitend digitaal in de app** beschikbaar. Komt er later in het blok nog nieuwe stof bij? Geen zorgen! Zodra die verschijnt, vatten we alles snel samen en sturen we een update in de app.

De verplichte tentamenstof komt uit het boek van Holt, N., Bremner, A., Sutherland, E., Vliek, M., Passer, M., & Smith, R. (2023). *Psychology: The science of mind and behaviour* (5e ed.). McGraw-Hill.

Stof		Datum
Week 1	Hoofdstuk 1 en 2: De psychologie als wetenschap Hoofdstuk 3: Genetica en evolutie	07-09-2026
Week 2	Hoofdstuk 4: Hersenen en gedrag Hoofdstuk 5: Waarneming en zintuigen	14-09-2026
Week 3	Hoofdstuk 7: De leermechanismen Hoofdstuk 8: Het geheugen	21-09-2026
Week 4	Hoofdstuk 9 en 10: Taal, intelligentie en redenering Hoofdstuk 11: De lichamelijke en cognitieve ontwikkeling	28-09-2026
Week 5	Hoofdstuk 12: De sociale en emotionele ontwikkeling	05-10-2026
Week 6	Hoofdstuk 6 en 13: Motivatie en emoties Hoofdstuk 14: De persoonlijkheid	12-10-2026
Week 7	Hoofdstuk 15: Sociale omgeving Hoofdstuk 17 en 18: De psychopathologie	16-10-2026



We wensen je veel succes met studeren en het behalen van je tentamens!

Team Slim Academy

Inhoudsopgave

Welkom bij Slim Academy! **1**
Digitale en papieren updates **2**
Inhoudsopgave **3**
Week 1: Psychologie, genetica en gedrag **4**
Hoorcollege 1: De psychologie als wetenschap 4
Hoorcollege 2: Genetica en evolutie 9
Week 2: Sensatie, perceptie en het brein **15**
Hoorcollege 3: Sensatie en perceptie 15
Hoorcollege 4: Het brein en gedrag 22
Week 3: Leren en het geheugen **29**
Hoorcollege 5: Leermechanismen 29
Hoorcollege 6: Geheugen 36
Week 4: Taal, intelligentie en ontwikkeling **41**
Hoorcollege 7: De lichamelijke en cognitieve ontwikkeling 41
Hoorcollege 8: De taal, redeneren en intelligentie 45

Week 1: Psychologie, genetica en gedrag

Introductie
Dit hoofdstuk komt overeen met de studiestof zoals deze is behandeld in hoorcolleges 1 en 2, gegeven door De Kleijn en Bouwer. In dit hoofdstuk wordt uitleg gegeven over psychologie als wetenschap: wat psychologie precies is, waarom psychologie een wetenschap genoemd kan worden, hoe psychologie zich historisch als wetenschap heeft ontwikkeld en met welke problemen en valkuilen psychologisch onderzoek rekening moet houden.

Hoorcollege 1: De psychologie als wetenschap

Wat is psychologie?
Psychologie is een academische discipline die zich bezighoudt met de studie van menselijk gedrag en mentale processen. Psychologie moet daarbij niet worden verward met psychiatrie. **Psychiatrie** is een medische specialisatie die zich onder andere richt op het farmacologisch genezen of behandelen van psychopathologie. Toegepaste psychologie is eveneens iets anders: dit is geen academische discipline op zichzelf, maar is juist gericht op het toepassen van psychologische kennis.

Psychologie probeert allerlei fundamentele vragen over mensen te beantwoorden. Een belangrijke vraag is bijvoorbeeld waarom mensen zich gedragen zoals ze doen. Daarnaast vraagt psychologie zich af hoe de hersenen en neuronen ervoor zorgen dat wij kunnen denken, voelen en bewustzijn ervaren. Ook probeert de psychologie te begrijpen wat er precies misgaat bij mensen met mentale stoornissen. Een belangrijke overkoepelende vraag daarbij is vervolgens: hoe kunnen we dit allemaal onderzoeken?

Vrijwel iedereen denkt al iets van psychologie te weten. We zijn immers allemaal mensen en kunnen allemaal nadenken. Daardoor lijkt het logisch om te denken dat iedereen ook verstand heeft van menselijk gedrag. Dit wordt aangeduid als ***folk psychology*** of ***commonsense psychology***. Er bestaan echter allerlei overtuigingen over menselijk gedrag die vanzelfsprekend kunnen klinken, maar niet noodzakelijk wetenschappelijk onderbouwd zijn. Voorbeelden hiervan zijn de ideeën dat mensen maar 10% van hun hersencapaciteit gebruiken, of dat wat iemand in inktvlekken ziet iets zegt over diens persoonlijkheid.

Psychocentric theory of the university
Psychologie bevindt zich op het raakvlak van allerlei andere wetenschappelijke disciplines. Rondom psychologie bevinden zich onder andere sociologie, pedagogiek, taalwetenschap, geneeskunde, natuurkunde, biologie en wiskunde. Binnen de psychologie zelf bestaan vervolgens verschillende deelgebieden, waaronder sociale en organisatiepsychologie, methoden en technieken, ontwikkelingspsychologie, taalpsychologie, neurolinguïstiek, gezondheids-, medische en neuropsychologie, klinische psychologie, cognitieve neurowetenschappen, evolutionaire psychologie en onderwijspsychologie.

Psychologie als wetenschap
Wetenschap is het beantwoorden van vragen door het systematisch verzamelen en analyseren van observeerbare data. Wetenschap kan worden onderverdeeld in **formele** en **empirische wetenschappen**. Binnen de empirische wetenschappen bestaan bijvoorbeeld de sociale wetenschappen en natuurwetenschappen. Psychologie valt binnen de sociale wetenschappen, terwijl wiskunde een formele wetenschap is.

Hier tegenover staat **pseudowetenschap**. Dit betreft fenomenen of disciplines die doen alsof ze wetenschappelijk zijn, maar niet aan de noodzakelijke wetenschappelijke voorwaarden voldoen. Voorbeelden zijn astrologie, grafologie en homeopathie.

Een belangrijk verschil tussen wetenschap en pseudowetenschap is dat wetenschappelijke begrippen duidelijk moeten kunnen worden **geoperationaliseerd**. Bij een begrip als “levensenergie” moet bijvoorbeeld duidelijk worden wat precies wordt bedoeld en hoe je het kunt meten. Daarnaast moet een wetenschappelijke theorie **falsifieerbaar** zijn: er moet kunnen worden aangegeven hoe de theorie eventueel verworpen zou kunnen worden. Ook moeten er **actiemechanismen** zijn: een theorie moet bijvoorbeeld kunnen verklaren *hoe* een voorgesteld mechanisme werkt. Bij astrologie zou dus bijvoorbeeld moeten worden uitgelegd hoe sterren en planeten daadwerkelijk invloed zouden kunnen hebben op iemands persoonlijkheid.

Correlatie betekent niet causaliteit
Een samenhang (**correlatie**) betekent niet noodzakelijk een oorzakelijk (**causaal**) verband.
Een voorbeeld gaat over de uitspraak: “Het drinken van bier is goed voor je carrière.”. Er werd een verband gevonden tussen het aantal alcoholische drankjes dat mensen jaarlijks met collega's drinken en hun succes in hun carrière. Mensen die vaker met collega's naar het café gingen, leken succesvoller te zijn. Maar uit zo'n correlatie mag je niet concluderen dat bier drinken ervoor zorgt dat iemand een succesvolle carrière krijgt. Een mogelijke verklaring is namelijk dat een derde variabele verantwoordelijk is voor beide zaken. In dit voorbeeld zou sociale vaardigheid de derde variabele kunnen zijn. Mensen die sociaal vaardiger zijn, gaan misschien vaker met collega's naar het café én hebben tegelijkertijd meer succes in hun carrière. Dit maakt duidelijk dat het vinden van een statistische samenhang op zichzelf nog niets zegt over een oorzakelijk verband.

Niet iedere theorie is toetsbaar: ethiek
Niet iedere theorie is toetsbaar, en dat heeft onder andere te maken met **ethiek**. Wat onderzoekers wel en niet mogen doen, verandert door de tijd heen. Sommige onderzoeken waren vroeger acceptabel maar zijn tegenwoordig niet meer toegestaan. Andere ideeën waren vroeger onacceptabel maar vormen tegenwoordig juist een actief onderzoeksgebied.

Een bekend voorbeeld van een onderzoek dat tegenwoordig problematisch zou zijn, zijn **Milgram’s gehoorzaamheidsexperimenten**. Deze onderzoeken draaiden onder andere om het conflict tussen gehoorzaamheid en het persoonlijke geweten. Vanuit de huidige ethiek is hierbij het principe van *non-maleficence* belangrijk: de verplichting om anderen niet te schaden.

Een voorbeeld van een onderwerp dat vroeger als onacceptabel werd beschouwd maar nu opnieuw onderzocht wordt, is het idee van een genetische aanleg voor crimineel gedrag. Professor Buikhuisen stelde dit in de jaren zeventig aan de orde. Destijds werd dit idee als onacceptabel beschouwd, omdat criminaliteit volgens de dominante opvatting vooral het gevolg was van een oneerlijke maatschappij. Tegenwoordig is de mogelijke genetische bijdrage aan crimineel gedrag echter opnieuw een actief onderzoeksgebied.

Niet iedere test is een goede test
Het is van belang dat onderzoekers altijd kritisch moeten blijven. Zelfs wanneer een onderzoek op het eerste gezicht overtuigend lijkt, kunnen verwachtingen de resultaten beïnvloeden. Dit worden **verwachtingseffecten** genoemd.

Er bestaan hierbij twee belangrijke vormen. Bij ***observer-expectancy*** effecten kan de onderzoeker het resultaat onbedoeld beïnvloeden. De onderzoeker kan bijvoorbeeld, zonder dit bewust te doen, bepaald gedrag bij proefpersonen uitlokken of bepaalde resultaten anders interpreteren. De voorbeelden Clever Hans en facilitated communication illustreren dit. Bij ***subject-expectancy*** effecten worden resultaten juist beïnvloed door de verwachtingen van de proefpersoon zelf. Het placebo-effect is hiervan een belangrijk voorbeeld.

Clever Hans
Een klassiek voorbeeld van observer-expectancy is Clever Hans, oftewel Kluger Hans. Von Osten beweerde dat zijn paard allerlei indrukwekkende intellectuele vaardigheden bezat. Onderzoek van Pfungst liet echter zien dat het paard niet werkelijk kon rekenen of lezen zoals werd gedacht. Het reageerde op zeer kleine, onbewuste signalen van de persoon die de vraag stelde. De verwachtingen van de onderzoeker of observator konden het gedrag van het dier daardoor onbedoeld sturen.

Facilitated communication
Bij *facilitated communication* ondersteunt een facilitator de hand van een verstandelijk beperkte persoon bij het typen. Biklen beschreef een methode waarbij typen mogelijk werd gemaakt door de hand te ondersteunen en herhaling te onderdrukken. De methode werd aanvankelijk onthaald als dé oplossing voor ernstig autisme. Later ontstonden echter grote problemen. Gesprekken bleken relatief vaak te gaan over seksueel misbruik, waarna kinderen in pleegzorg terechtkwamen. Hierdoor ontstond een ernstig dilemma: hielp *facilitated communication* kinderen daadwerkelijk om uit hun “mentale gevangenis” te komen, of was de methode juist verantwoordelijk voor het nodeloos uiteenvallen van gezinnen?

Sceptici wezen op verschillende opvallende kenmerken. Het kind keek bijvoorbeeld niet naar het toetsenbord, gebruikte soms te complexe taal, deed ongefundeerde beschuldigingen en week nooit af van de kennis van de facilitator. Een mogelijke verklaring is het **ideomotor effect**: zeer kleine, onbewuste bewegingen van de facilitator kunnen al voldoende zijn om de hand van het kind in een bepaalde richting te sturen.

Subject-expectancy en het placebo-effect
Bij subject-expectancy effecten worden de resultaten beïnvloed door wat de proefpersoon verwacht. Het bekendste voorbeeld hiervan is het **placebo-effect**. Dit betekent dat de toestand van een patiënt kan verbeteren na een behandeling of manipulatie die op zichzelf niet werkzaam is. Voorbeelden zijn een injectie met een zoutoplossing, een suikerpil of zelfs een nepoperatie.

Het effect van een placebo kan samenhangen met de vorm van de placebo. Grotere pillen zorgen bijvoorbeeld voor een groter placebo-effect dan kleinere pillen, felgekleurde pillen kunnen een groter placebo-effect veroorzaken en een nepoperatie kan een groter effect hebben dan een placebo-pil. De werkzame mechanismen achter het placebo-effect zijn nog onduidelijk.

Maar er bestaat ook een tegenovergesteld verschijnsel: het **nocebo-effect**. Hierbij kan een verwachting juist leiden tot een verslechtering van prestaties of klachten. In een voorbeeld kregen mensen te horen dat zij alcohol hadden geconsumeerd, terwijl dat in werkelijkheid niet zo was. Wanneer mensen verwachtten dat zij alcohol hadden gedronken, gingen zij zich vervolgens gedragen alsof zij daadwerkelijk alcohol hadden geconsumeerd.